

Dr. Barnóczki Péter* és Dr. László Adrienne**:

MNB: A mesterséges intelligenciát használó pénzmossási támadást is védjék ki a bankok!

A jegybank megújított és most kihirdetett pénzmossási rendelete szerint októbertől dinamikusán kell követniük ügyfelek kockázatainak változását a pénzügyi intézményeknek. A jövőben e-Személyivel is sor kerülhet ügyfél-átvilágításra, sőt a bankoknak fel kell készülniük a nem kártyaformátumú személyikre is. Ha pedig egy ügyfél mesterséges intelligencia segítségével manipulálná a videókapcsolat során bemutatott adatait, a próbálkozást „élőség-vizsgálattal” kell kiszűrni.

2019. január 1-jén lépett hatályba, s utoljára tavaly októberében módosult a pénzmossási törvénynek a pénzügyi szolgáltatókra vonatkozó jegybanki végrehajtási rendelete, ami a szankciós szűrőrendszer részletes szabályait is meghatározza. Ennek mostani újabb, teljes körű felülvizsgálatát a pénzmossási törvény idén év eleji módosítása, az MNB vizsgálati-jogérvényesítési tapasztalatai, s a folyamatos IT fejlődés tette szükségessé. A frissen kihirdetett rendelet tervezetét előzetesen 22 szakmai intézmény – így minisztériumok, társhatóságok és több szakmai szervezet – véleményezte.

A pénzmossás megelőzésével kapcsolatos jogszabályok szemlélete az elmúlt időszakban alapvetően megváltozott. Az Európai Unió szabályrendszere (és így a magyar pénzmossási törvény) a szabályozás alapú megközelítéstől még inkább a **kockázatalapú megközelítés** felé mozdult el. Ennek lényege, hogy az ügyfelekkel kapcsolatos pénzmossási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok megítélése és kezelése során a szolgáltatóknak a normatív szabályozás mellett hangsúlyosabban kell saját belső kockázatértékelésükre támaszkodniuk.

Ezzel összefüggésben **dinamikussá vált a pénzmossási törvény ügyfél-átvilágítási szabályrendszere.** Az erre vonatkozó rendelkezések 2020. október 1-jén lépnek majd hatályba. Mivel egy ügyfél kockázati szintje a szolgáltatóval fennálló üzleti kapcsolata során dinamikusán változhat, ennek megfelelő különböző kockázati szinteket (alacsony, normál, magas) vezettek be. Ezeket a szolgáltatónak az ügyfélről rendelkezésre álló, időszakosan frissített információk és az ezek alapján meghatározott különböző kockázati tényezők alapján folyamatosan kell újraértékelni.

Az egyes kockázati szintekhez más-más ügyfél-átvilágítási mód (egyszerűsített, normál és fokozott) és ezekhez más-más terjedelmű ügyfél-átvilágítási intézkedési kör tartozik. Amennyiben az ügyfél egyedi kockázati szintje a szolgáltató megítélése szerint megváltozik, a szolgáltatónak a hiányzó intézkedésekkel ki kell egészítenie az ügyfél tekintetében már elvégzett átvilágítási intézkedéseket, mégpedig az új kockázati szintnek és átvilágítási módnak megfelelően.

Az IT fejlődésen alapuló változások alapvetően az auditált elektronikus hírközlő rendszer útján történő ügyfél-átvilágítás szabályait érintik. Az ügyfeleket valószínűleg legjobban érdekli

újítás, hogy az **auditált elektronikus hírközlő rendszer útján végzett ügyfél-azonosítási módok köre új megoldással bővül**. A videós alapú ügyfél-átvilágítás meghagyásával a képösszevetési technológiával működő megoldások körében a szolgáltató már három módon végezhet ügyfél-átvilágítást:

- az ügyfelet érintő korlátozások mellett végezhető „egyszerű szelfis” ügyfél-átvilágítással;
- a Központi Azonosítási Ügynökön (KAÜ) keresztül; továbbá
- új lehetőségként az elektronikus tárolóelemet tartalmazó személyazonosító (eSzemélyi) igénybevételével. **Az eSzemélyivel az ún. ePASS-funkció alkalmazásával történő ügyfél-átvilágítást – a KAÜ-höz hasonlóan – a szolgáltató az ügyfél kockázati szint besorolástól függetlenül alkalmazhatja, mivel a megoldás megfelelő biztonsági elemeket tartalmaz.**

Egyértelműsítik az auditált elektronikus hírközlő rendszerrel szemben megfogalmazott, az ügyfél-átvilágításban részt vevő személy tekintetében alkalmazandó **ún. „élőség vizsgálat”** (*liveness test*) követelményét. Bár digitális trükkökkel hamisított videók már korábban is léteztek, a megbízható „élőség vizsgálat” azért kiemelt jelentőségű, mert a mesterséges intelligencia felhasználásával egyre jobb minőségben hamisított ún. *deepfake* videók felismerése ma már korántsem annyira magától értetődő, mint akár csak pár évvel ezelőtt.

Mivel ma már megfelelő szakértelemmel gyakorlatilag bárkiről készíthető hamis videófelvétel, az auditált elektronikus hírközlő rendszernek meg kell tudni állapítani, hogy a távoli helyszínen lévő ügyfél valós, élő személy, az auditált elektronikus hírközlő eszközt valós időben, személyesen használja, és az élő kép semmilyen formában nem manipulált.

A személyazonosság igazolására alkalmazható okmányok közé jelenleg csak a kártyaformátumú személyazonosító igazolvány, a kártyaformátumú vezetői engedély és az útlevél tartozik. A biztonsági elemekre vonatkozó technológiai fejlődés azonban már a nem kártyaformátumú okmányok alkalmazását is lehetővé teszi az auditált elektronikus eszköz útján történő ügyfél-azonosítás folyamatában. Így mostantól ezen okmányok köre kibővül, és már **a nem kártyaformátumú személyazonosító igazolvány is alkalmazható** auditált elektronikus hírközlő rendszer útján történő ügyfél-átvilágításnál.

A felügyeleti tapasztalatokon alapuló változások célkeresztjében a készpénzintenzív tevékenységek, az ún. tranzitszámlák és a már korábban gyanússá vált ügyfelek tranzakciói állnak. Egy évig a szolgáltató fokozottabb figyelmére (**ún. megerősített eljárás**) számíthat többek között az az ügyfél

- akit a szolgáltató tízmillió forintot elérő vagy meghaladó pénzváltás miatt világít át;
- akinek készpénzforgalma eléri vagy meghaladja a havi százmillió forintot;
- akivel kapcsolatban korábban már felmerült pénzmosásra, terrorizmus finanszírozására, vagy dolog büntetendő cselekményből való származására utaló olyan adat, tény, körülmény, ami miatt a szolgáltató bejelentést tett a pénzügyi információs egység részére; vagy

- aki a szolgáltató belső kockázatértékelésében meghatározott valamelyik egyéb esetkörbe tartozik.

Az MNB a megerősített eljárás alá tartozó esetekben a szűrési kötelezettség tekintetében ügyletenkénti értékhatárokat vezet be. Ezek meghatározását – maximált érték rögzítése mellett – a szolgáltatóra bízva annak belső kockázatértékelése alapján.

A szolgáltató által működtetett **belső ellenőrző és információs rendszerek** működtetésére vonatkozóan egyfelől üzletmenet-folytonossági követelményt építenek be. Ez azt jelenti, hogy az MNB felé haladéktalan jelentési kötelezettség terheli a szolgáltatót, ha szűrőrendszere 24 órát meghaladóan üzemképtelen. Másfelől bővül a kötelezően szűrendő tranzakciók köre. Emiatt várható, hogy a jövőben számos – bejelentés hiányában jelenleg nem szűrt, nem bejelentett, és így a hatóságok előtt rejtve maradt – esetben, a kizárólag tranzit jellegű ügyletek megkülönböztetett figyelmet kapnak a szolgáltatók részéről.

Amikor a szolgáltatóhoz egy új foglalkoztatott lép be, akkor – majd ezt követően évente legalább egy alkalommal továbbképzésként – a szolgáltatónak számára ún. **megelőzési képzést** kell biztosítani. Ennek keretében olyan képzési programot kell összeállítania, amely az egyes munkakörök betöltéséhez szükséges témaköröket a megfelelő mélységben tartalmazza. A szolgáltató által szervezett vizsga sikeres teljesítését megelőzően a foglalkoztatott csak már levizsgázott munkatárs felügyelete mellett végezheti feladatait.

Határozottabban jelenik meg a **személyes felelősség** intézménye. Az MNB rendelet a megelőzési képzések megfelelő biztosításával és elvégzésével kapcsolatban szigorú felelősséget ró a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzési szabályok betartásáért általánosan felelősnek kijelölt vezetőre és pontosan rögzíti a vezető felelősségének körét.

A személyes felelősség jogérvényesítését segíti elő a pénzmosási törvény szankciórendszerének új eleme. Eddig ugyanis az MNB csupán jelezhetette a szolgáltatónak az adott dolgozó fegyelmi felelősségre vonásának indokoltságát. Innentől kezdve viszont a jegybanknak saját szankciórendszerrel rendelkezik a vezetők, alkalmazottak tekintetében. Fontos előírás, hogy a bírságot a szolgáltató nem vállalhatja át.

Az MNB rendelet legtöbb rendelkezése **2020. október 1-jén lép majd hatályba**. A tranzitszámlákra irányuló, két új szűrési feltétel esetén azonban a megfelelő informatikai fejlesztések megvalósítására ennél hosszabb felkészülési idő biztosítása indokolt. E rendelkezések hatálybalépésének időpontja 2021. január 1.

A szerzők az MNB tőkepiaci és fogyasztóvédelmi jogérvényesítési igazgatója* és pénzmosási jogérvényesítési osztályvezetője**

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2020. szeptember 10-én.”